

ГРАБОВСЬКИЙ Павло Арсенович (псевд. і крипт.: Павло Граб, Павло Журба, П. Арсеньєв, Панько, Харько Воля, Харько Вець, Панас Гайда, Українець, г-б, П. та ін.; 30. 08(11. 09). 1864, с. Пушкарне Охтир. пов. Харків. губ., нині Грабовське Краснопіл. р-ну Сум. обл. — 29. 11(12. 12). 1902, м. Тобольськ, Росія) — поет, перекладач, публіцист, літературний критик, громадсько-політичний діяч. Батько [Б. Грабовського](#). Навч. в Охтир. бурсі (нині Сум. обл., 1874–79), Харків. духов. семінарії (від 1879). За зв'язок з рев. організацією народників «Чорний переділ» 1882 виключений із семінарії, висланий під нагляд поліції у с. Пушкарне. 1885 повернувся до Харкова, призваний на військ. службу в рос. армію. 1886 за розповсюдження прокламацій проти самодержавства ув'язнений у Харків. тюрмі. Того ж року відправлений у Бутир. в'язницю (Москва), звідти 1888 — на заслання до Сибіру. Під час етапу до Іркут. губ. познайомився з Н. Сигидією (загинула від тортур 1889), якій присвятив низку лірич. поезій: «Посвята», «Квітка (до Н. К. С.)» та ін. 1889 разом з товаришами написав протест «Русскому правительству» проти знущань над засланими, за що опинився в Іркут. в'язниці (1889–92). Був на примус. поселенні у містах Вілюйськ (від 1893), Якутськ (від 1897), Тобольськ (від 1899; усі — Росія). Відірваний від українотомов. середовища, не лише зберіг знання української мови, а й приділяв велику увагу культурі мови, постійно працював над збагаченням і вдосконаленням своєї лексики, складав для себе словник української мови. В умовах заборони української мови Г. бдав про її існування, зміцнення, розповсюдження, використання у різних галузях. Постійно підтримував зв'язок з Україною, листувався з Б. Грінченком, І. Франком, В. Лукичем, М. Рклицьким, П. Якубовичем та ін. Одержував укр. книжки, газети,

часописи. Перша зб. поезій Г. — «Пролісок» (Л., 1894). Осн. мотиви: Україна, нужденне життя народу, важка доля труд. інтелігенції, особливо сільс. учительок, роль і призначення поезії («Поетам-українцям», «Я не співець чудовної природи...»), боротьба за краще життя народу («Справжні герої», «Наша слава» та ін.), туга за батьківщиною, самотність, душевна втома («Вночі», «Ні словечка нівідкуди...»), бажання працювати для людей («Нудьга без краю, серце гасне...»). Зб. «З півночі» (Л., 1896) містить оригін. поезії («Сумні співи») та переклади. У ній звучать мотиви журби за рідним краєм, гіркі роздуми про свою долю та долю народу, про покликання поета, заклики до подолання зневіри, до праці і боротьби «за окутий, пригноблений люд». Вірш «Наперед» (пізніша назва «Уперед») 1924 покладений на музику Л. Ревуцьким. До зб. поезій «Кобза» (Чг., 1898; видав Б. Грінченко) увійшли вірші, опубл. у попередніх збірках (деякі зі змінами з огляду на царську цензуру), нові поезії та переклади (переспіви). Г. писав також російською мовою (вірші 1888–90, поема «По Сибири», нариси, статті). Переклав окремі твори О. Пушкіна, М. Лермонтова, М. Некрасова, М. Курочкіна, Афанасія Фета, О. Плещеева та ін., деякі рос. билини. Перекладав і переспівував українською мовою (з рос. підрядкового перекладу, який робили для нього товариші по заслання) твори В. Шекспіра, Дж. Байрона, Р. Бернса, В. Скотта, Г. Лонгфелло, Вольтера, В. Гюґо, Ш. Бодлера, Й. Ґете, Г. Гайне, М. Метерлінка, Ш. Петєфі, І. Чавчавадзе, М. Конопніцької, І. Вазова, Х. Ботева та ін. Підготував збірки перекладів рос. поета І. Сурикова: «Твори Івана Сурика» (1894), «Доля» (1897; обидві — Львів), «Хвиля» (1899, не друкувалася за життя Г.). Перекладав також з укр. на рос. мову, зокрема підготував до друку збірку-антологію «Песни Украины» (1898), до якої увійшли переклади творів Т. Шевченка, І. Котляревського, Н. Забіли, П. Гулака-Артемівського, І. Франка, Лесі Українки, М. Шашкевича, І. Манжури та ін., а також переклади, здійснені ін. поетами. Автор низки статей: «Сектанти — українці в Сибірі» («Народ», 1892, № 2, 4, 5/6), «Дещо до свідомості громадської» (Там само, 1894, № 23/24) — про переселенців з України до Сибіру; «З далекої півночі» («Зоря», 1894, № 21), «Московські переклади творів Шевченкових» (Там само, 1896, № 5; 1897, № 24), «Економічна безвихідність благословенної Полтавщини» («Житє і слово», 1896, т. 5, кн. 5), «Тарас Григорьевич Шевченко» («Сибир. листок», 1900, № 22), «Пам'яті Т. Г. Шевченко» (Там само, 1901, № 43) та ін. У поглядах на призначення поезії Г. дотримувався думки про сусп. значущість худож. літ-ри. У ст. «Дещо про творчість поетичну» («Зоря», 1897, № 3) стверджував, що поет — то

«проводир громадський», що поезія повинна бути засобом «боротьби з світовою неправдою, сміливим голосом за всіх пригноблених і скривджених». Письменник обстоював реалізм, правдивість, актуальність худож. літ-ри, виступав проти «штуки для штуки», тобто проти «чистого», відірваного від реальності мистецтва. Г. — майстер короткого, стислого вірша, сповненого щирого почуття і глибокої думки. Чітка строфіка, точні, співзвучні рими, виразні образи, використання усіх поет. розмірів і поєднання їх, різностопні рядки, пісенність — характерні риси поет. манери Г.

Основні твори

Зібрання творів: У 3 т. 1959–60; Вибрані твори: У 2 т. 1985; Поезії. 1989 (усі – Київ).

Рекомендована література

1. Бухалов Ю. Ф. Суспільно-політичні погляди П. А. Грабовського. 1957;
2. Кисельов О. І. Павло Грабовський: Життя і творчість. 1959;
3. Поважна В. Павло Грабовський: Літ. портрет. 1962;
4. Павло Грабовський: Бібліогр. покажч. 1964;
5. Павло Грабовський у документах, спогадах і дослідженнях. 1965;
6. Сиротюк М. Забілили сніги: Роман (про Грабовського). 1970;
7. Гаєвська Н. М. Павло Грабовський. Нарис життя і творчості: Посіб. 1994 (усі – Київ).

Г. В. Брезницька

Бібліографічний опис:

Грабовський Павло Арсенович / Г. В. Брезницька // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-26782>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).